

MERANIE REÁLNEJ KONVERGENCIE SR: ALTERNATÍVNY INDIKÁTOR

Viliam Páleník

eúsav Ekonomický ústav SAV
Institute of Economic Research SAS

PES 2018, SŠDS, Časť-Papiernička 19.6.2018.
Vypracované s podporou projektu APVV-0371-11 Inkluzívny
rast v stratégii Európa 2020 - naivita alebo genialita?

Úvod

- V pokrízovom období sa oživila diskusia o reálnej konvergencii tzv. nových členských krajín k úrovni západnej Európy
  - Konvergencia:
    - Hospodárska výkonnosť (HDP v PKS)
    - Zamestnanosť (miera zamestnanosti)
    - Životná úroveň (DDD)
    - atď.

Motivácia

Kedy sa budeme mať tak dobre ako na „západe“?

- Prognózovali sme úspešne, správne?
- Reálna konvergencia SR:
  - HDP v PKS – hlavný (často jediný) makroekonomický indikátor
  - Pokrízový vývoj – spomalenie
  - Aké sú príčiny?
  - Je HDP postačujúcim indikátorom
  - Aké ďalšie indikátory môžeme uvažovať?
  - Existujú alebo treba vytvoriť nové?
  - Konvergencia v životnej úrovni
  - Finančne merateľná časť blahobytu ako nutná podmienka ďalších (finančne nemerateľných) aspektov šťastia a spokojnosti
- V životnej úrovni konvergujeme rýchlejšie alebo pomalšie ako v hospodárskej výkonnosti?

Reálna konvergencia SR (2003)

Tabuľka 6.20

Rok dosiahnutia priemernej ekonomickej úrovne krajín EÚ 15, resp. EÚ 25

Scenár		Priemer EÚ 15 (2002 = 100)			Priemer EÚ 15 = 100			Priemer EÚ 25 = 100		
		60 %	75 %	100 %	60 %	75 %	100 %	60 %	75 %	100 %
Zotrvačný	rok	2004	2008	2015	2009	2022	2040	2002	2016	2036
Integračný – optimistický	rok	2004	2008	2014	2008	2018	2031	2002	2013	2027
	rozdiel*	0	0	-1	-1	-4	-9	0	-3	-9
Integračný – pesimistický	rok	2004	2008	2014	2009	2020	2035	2002	2015	2031
	rozdiel*	0	0	-1	0	-2	-5	0	-1	-5
Nevstupový	rok	2004	2009	2017	2011	2031	2058	2002	2023	2058
	rozdiel*	0	1	2	2	9	18	0	7	22

* Rozdiel oproti zotrvačnému ako referenčnému scenáru v rokoch.

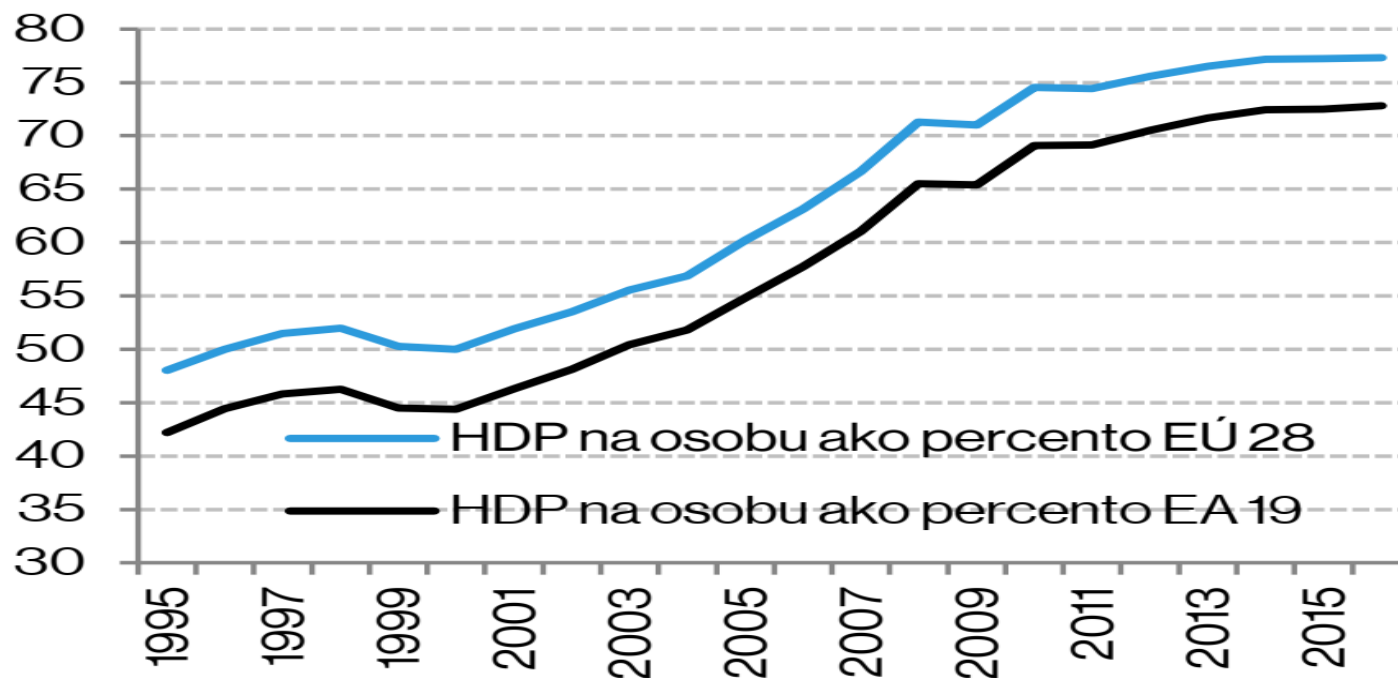
Páleník, v. – Kvetan, V.: 6.5. Diskusia budúceho makroekonomického vývoja Slovenskej republiky, s. 183-189. In: Šikula, M. a kol. : Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie. ÚSSE SAV, Bratislava 2003, 382 s.

Reálna konvergencia SR (2018)

- Do roku 2000 – bez konvergenencie
- 2000 až 2009 (kríza) – úspešná konvergencia
- Od 2010 doteraz – spomalenie konvergenencie

- Aké sú príčiny pokrízového spomalenia konvergenencie hospodárskej výkonnosti?

- Aký je vývoj konvergenencie v životnej úrovni?

Reálna konvergencia SR (2018)

Graf 1: Konvergencia slovenského HDP na osobu k priemeru EÚ a eurozóny (v %)

Zdroj: IFP, Eurostat

Habrman, M: Dobiehame alebo nedobiehame ten Západ? Vysvetlenie stagnujúcej konvergencie Slovenska, Komentár IFP MF SR 2018/02, 3s.

Metodologické poznámky

- Definícia HDP – Hrubý domáci produkt - trhovú hodnotu výrobkov a služieb vyprodukovaných v krajine:
  - Produkčná metóda HDP = pridaná hodnota vytvorená (trhovou činnosťou + činnosťou vytvorenou pre vlastné použitie + netrhovú činnosťou) + dane z produktov znížené o subvencie na produkty
  - Dôchodková metóda HDP = odmeny zamestnancov + hrubý prevádzkový prebytok/zmiešaný dôchodok + dane z produkcie a dovozu znížené o subvencie
  - Užitie HDP = konečná spotreba domácností + konečná spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam + konečná spotreba verejnej správy + tvorba hrubého fixného kapitálu + zmena stavu zásob + saldo vývozu a dovozu výrobkov a služieb

Metodologické poznámky (2)

- Tvorba a použitie dôchodkov v sektore domácností:
  - ✓ Odmeny zamestnancov – celkové odmeny v peňažnej podobe kt. platí zamestnávateľ zamestnancovi
  - ✓ Dôchodky z majetku – odmeny vyplývajúce z vlastníctva finančných aktív
  - ✓ Bežné dane z dôchodkov a majetku
  - ✓ Sociálne príspevky a dávky – skutočné/imputované soc. príspevky,
  - ✓ Ostatné bežné transfery – platby neživotného poistenia a rôzne bežné transfery
- Dátové spracovanie:
  - Zdroj údajov: národné účty (Eurostat)
  - Čisté disponibilné dôchodky domácností
  - Prepočet na obyvateľa stále ceny:
    - Deflátor HDP pre sektor ekonomiky
    - HICP pre sektor domácností

Životná úroveň (blahobyť) domácností

- Meranie blahobytu domácností:
  - Prosperita ekonomiky je prostriedkom na dosiahnutie prosperity domácností
  - Prosperita sektora domácností odzrkadľuje skutočnú prosperitu krajiny
  - Systém národných účtov
    - Analýza vývoja dôchodkov domácností
    - Porovnanie:
      - vývoja HDP,
      - dôchodkov domácností
      - spotreby domácností

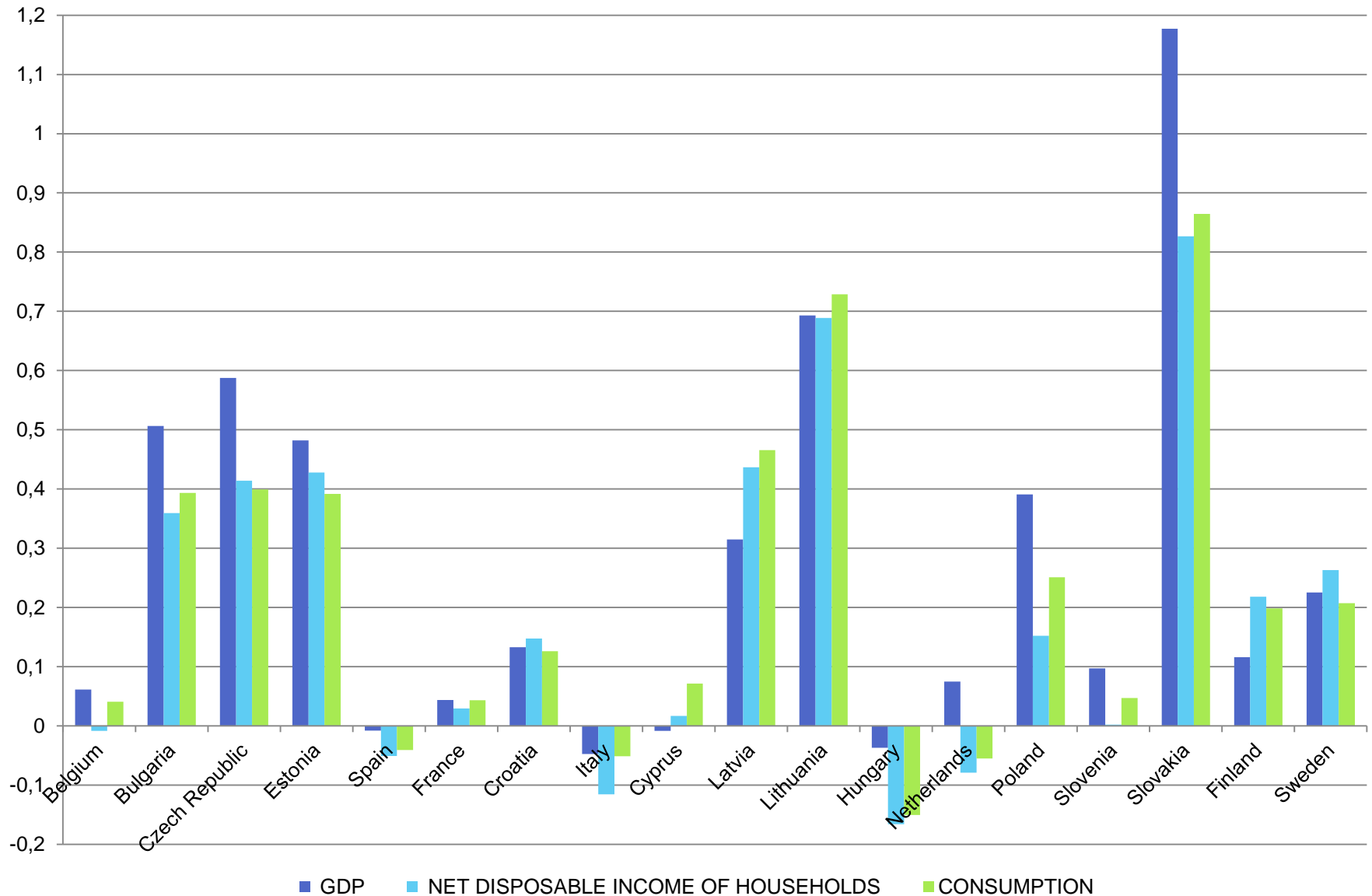
Hypotézy

- S rastúcim HDP na obyvateľa rastie čistý disponibilný dôchodok sektora domácností na obyvateľa
- Miera rastu porovnávaných veličín nie je výrazne odlišná – nedochádza k divergencii či konvergencii
- Výrazný rast dôchodkov sektora podnikov, vlády a zahraničia – možná príčina negatívneho vývoja
- Uplatňovanie kvalitnej hospodárskej politiky (napr. znalostná ekonomika) – možná príčina pozitívneho vývoja
- Podobné krajiny by mali zaznamenať podobný vývoj v sledovaných indikátoroch

Porovnanie rastu v krajinách EU za dekádu

- Väčšina krajín dosiahla rast HDP
  - Výnimkami boli Taliansko, Cyprus, Maďarsko
- Rast postkomunistických krajín je vysoký – reálna konvergencia (výnimkami bolo Maďarsko, Fínsko, Švédsko)
- Väčšina krajín dosiahla nárast dôchodku a spotreby domácností
  - Výnimkami boli (Belgicko), Španielsko, Taliansko, Maďarsko, Holandsko
- Kumulatívny rast sledovaných indikátorov bol zväčša odlišný

Kumulatívny rast medzi rokmi 2002-2012

Vytvorenie zhlukov krajín

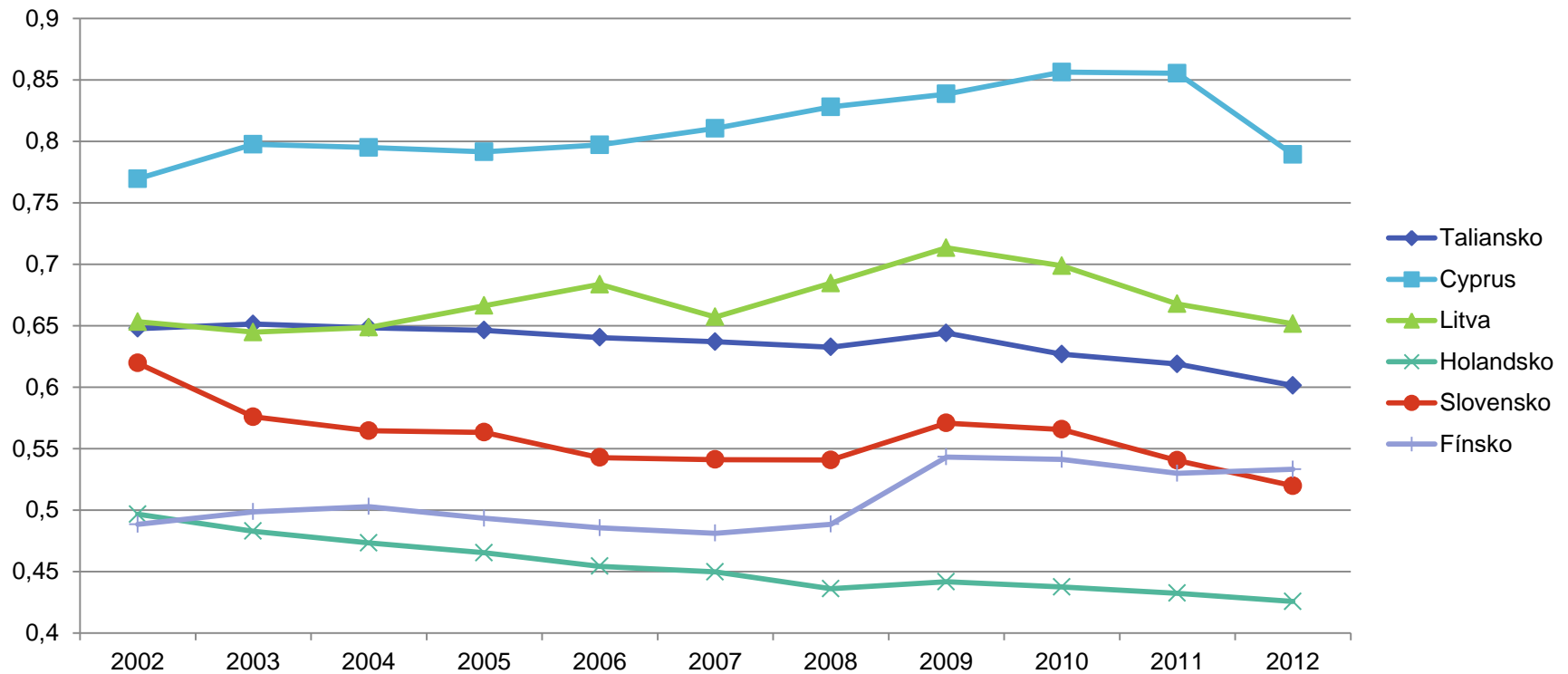
1. **Slovensko** + Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Francúzsko, Poľsko, Slovinsko
  - Rast oboch indikátorov s vyšším tempom rastu HDP
2. **Holandsko** + Belgicko
  - Rast HDP, pokles čistého disponibilného dôchodku domácností
3. **Taliansko** + Španielsko, Maďarsko
  - Pokles oboch indikátorov
4. **Fínsko** + Švédsko, Chorvátsko, Lotyšsko
  - Rast oboch indikátorov s vyšším tempom rastu disponibilných dôchodkov
5. Špecifické prípady
  - **Litva** – rovnaké tempo rastu oboch indikátorov
  - **Cyprus** – mierny nárast čistého disponibilného dôchodku, pokles HDP

Index blahobytu domácností

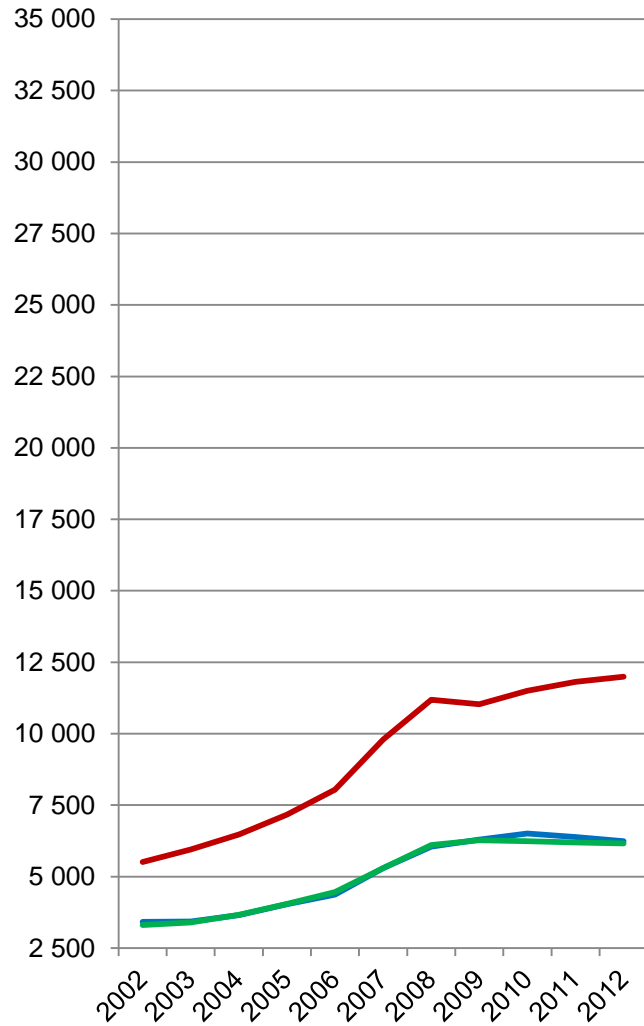
- Podiel disponibilných príjmov domácností na hrubom domácom dôchodku
- Sledované krajiny okrem Fínska vykazovali klesajúci trend daného indexu
- Najvýznamnejší pokles nastal na Slovensku, v Holandsku a Taliansku
- Špecifické prípady
  - Litva – podobný vývoj oboch indikátorov, na konci sledovaného obdobia pokles späť k počiatočnej hladine (vplyv krízy)
  - Cyprus – zo začiatku nárast, no na konci sledovaného obdobia návrat k pôvodnej hladine

Index blahobytu domácností (3)

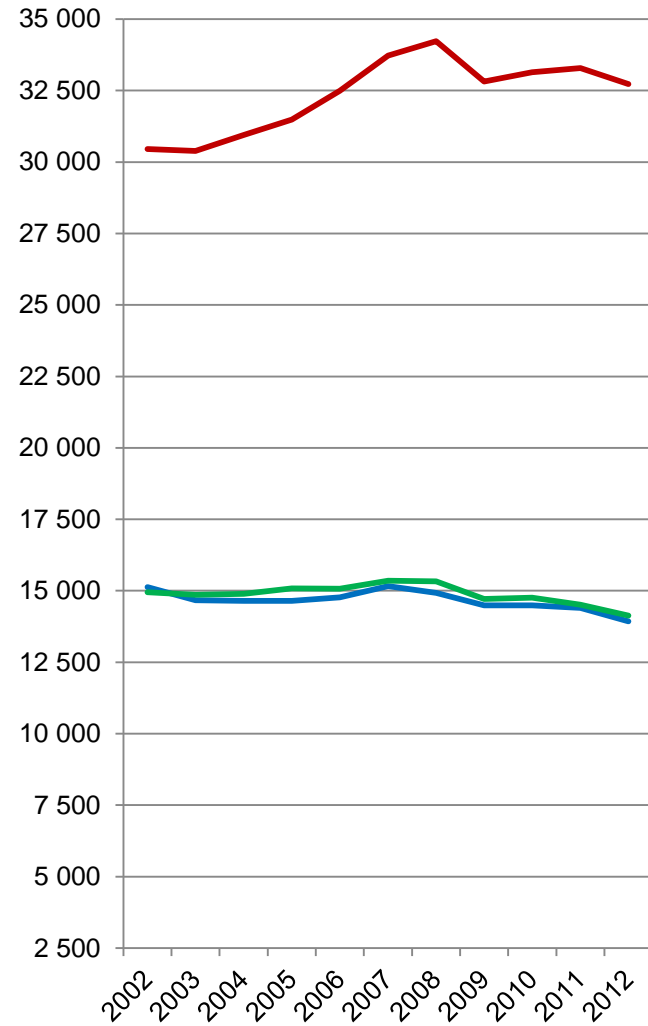
- Porovnanie indexu medzi zhlukmi

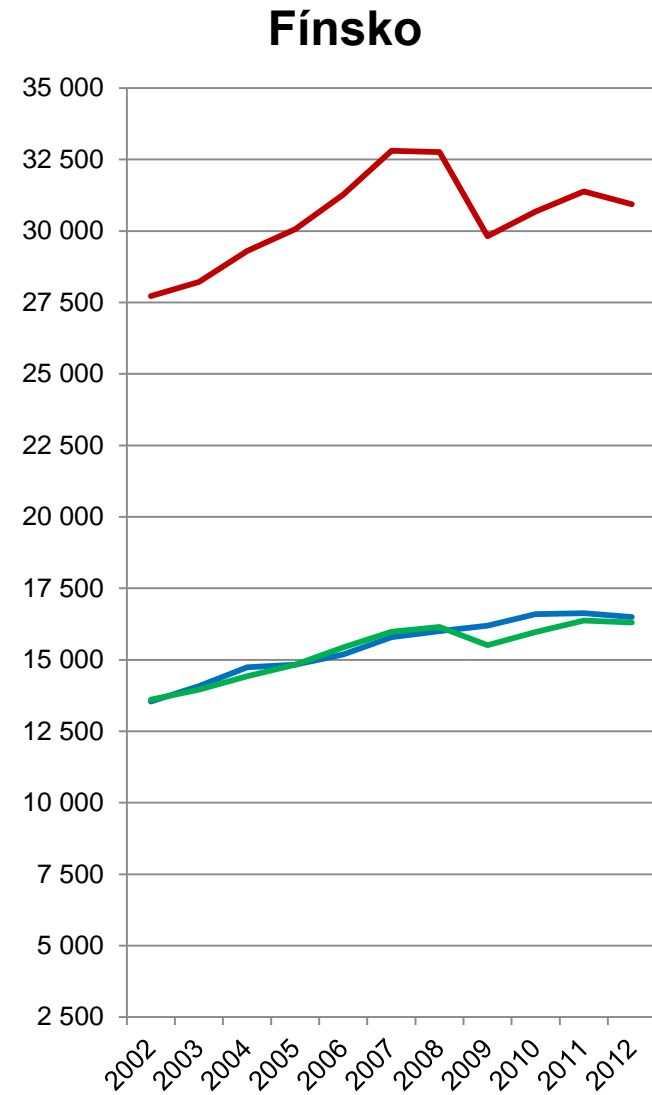
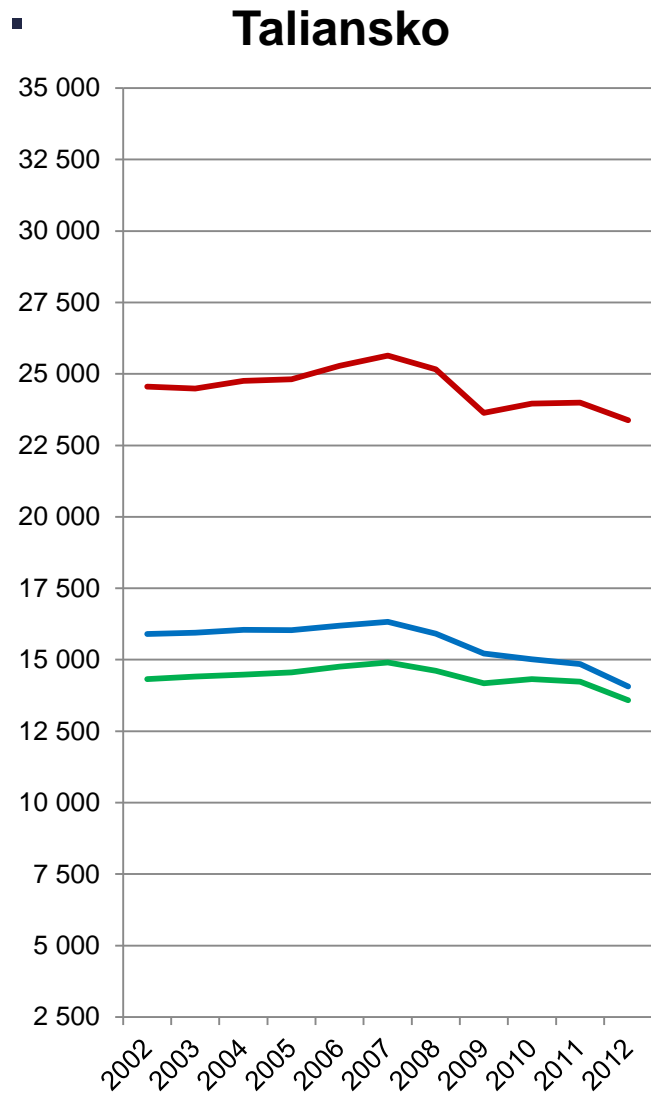
Slovensko

Holandsko

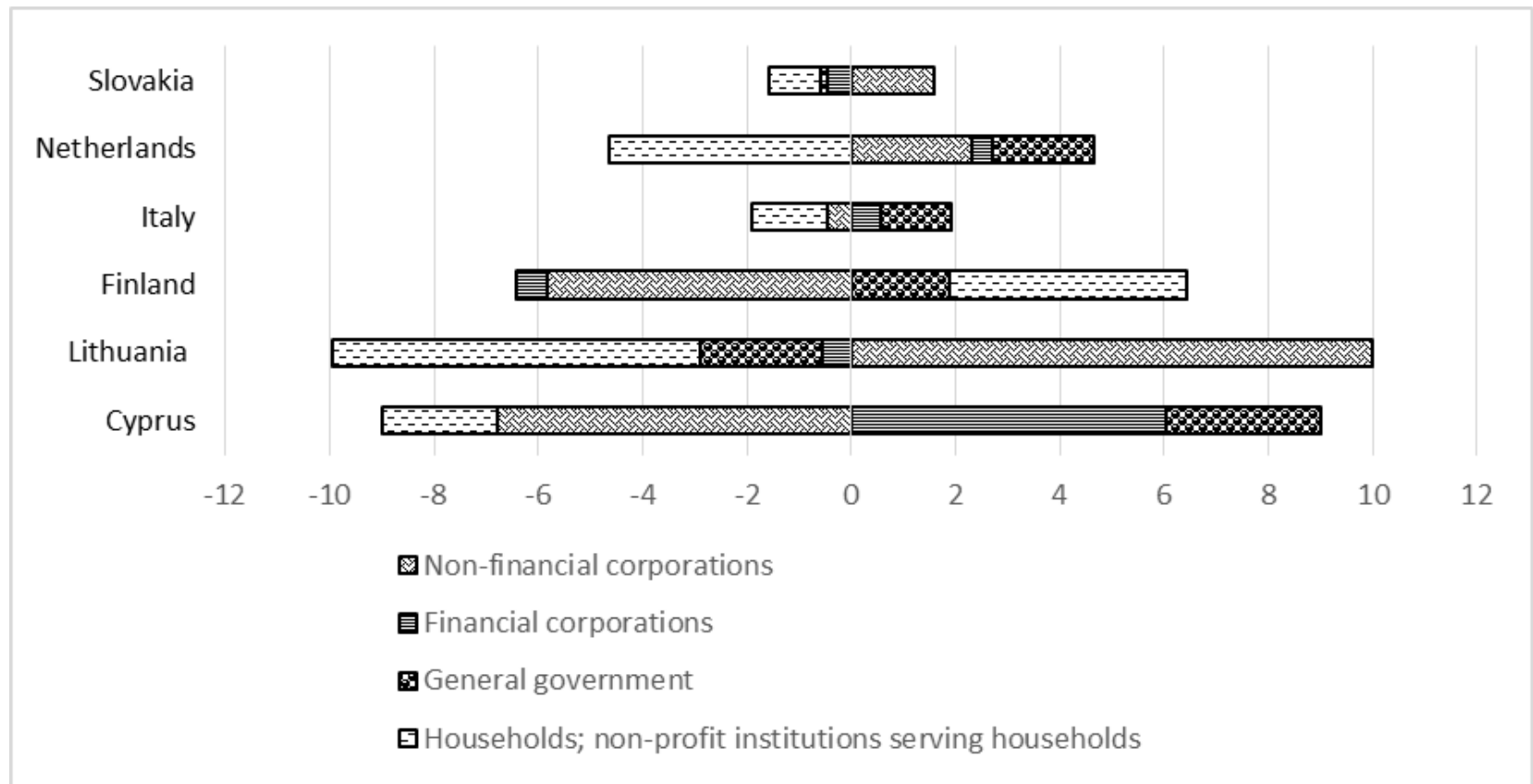

Zmeny v štruktúra sektorových dôchodkov

- Mení sa podiel DDD na HDP – kto získava/stráca?

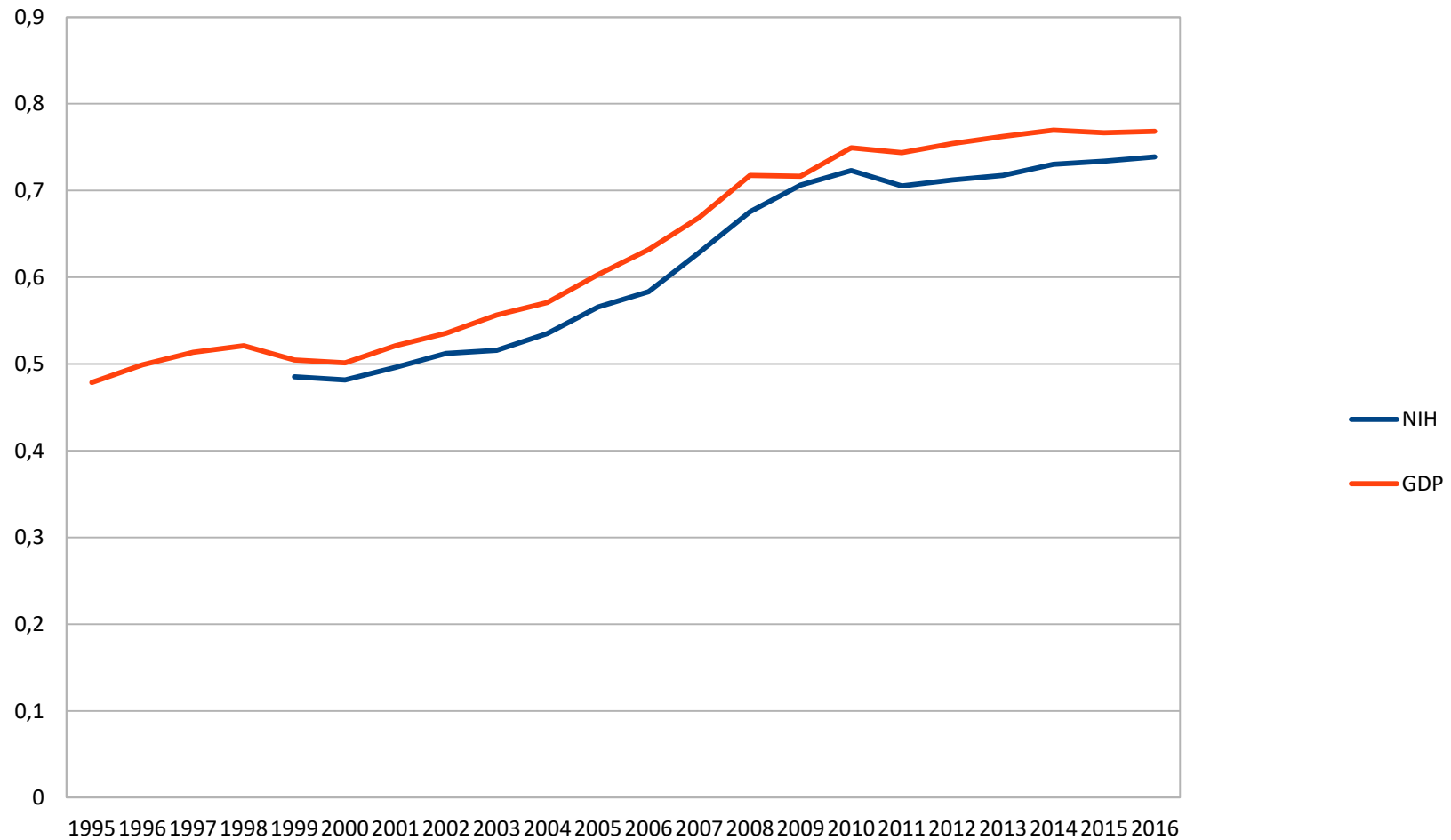
Zmeny podielov sektorov na národnom dôchodku, 2002- 2012, v p.b.

Konvergencia v životnej úrovni

- Hrubý národný dôchodok
- Disponibilné dôchodky domácností – obmedzené dáta
  - Údaje za niektoré krajiny chýbajú (z EU15 VB)
  - Údaje za niektoré krajiny sú krátke (z EU15 Nemecko)
  - Vydávané s oneskorením
- Deflátor DDD
- CPI

- Konvergencia v životnej úrovni je nižšia ako v hospodárskej výkonnosti
- Výraznejšie pokrízové spomalenie

Reálna konvergencia SR, HDP vs. DDD

Výsledky

- Úspešná predvstupová prognóza konvergenencie hospodárskej výkonnosti SR (2018: SR 75% z EU15)
- Pokrízové spomalenie konvergenencie SR (na 1 p.b. ročne)
- S rastúcim HDP vo všeobecnosti rastie blahobyt domácností meraný dôchodkami domácností
- Miera rastu HDP a blahobytu domácností je však väčšinou odlišná
- SR: Pokles podielu DDD na HDP (2002-12 o 10 p.b.)
- SR: Nárast podielu dôchodkov nefinančných korporácií (spracovateľský priemysel)
- Fínsko, Švédsko: Nárast podielu DDD na HDP (znalostná ekonomika)

Výsledky (2)

- Konvergencia životnej úrovne pomalšia ako hospodárskej výkonnosti (lag cca 5 p.b.)
- Výrazné spomalenie pokrízovej konvergenencie životnej úrovne SR
- Potreba hlbšej obsahovej analýzy pokrízového spomalenia konvergenencie životnej úrovne SR
- Ročné národné účty umožňujú podrobnejšie makroekonomické analýzy
  - potreba dostupnosti panelových dát
  - voľba vhodných makroekonomických agregátov.

Odporúčania

- Meranie HDP nie je postačujúcim ukazovateľom pre meranie reálnej konvergencie
  - Môže byť dokonca zavádzajúce – prípad Slovenska, Litvy
  - Nevyjadruje dopad hospodárskych opatrení na spoločnosť, rodinu
- Prechod:
- od produkčne orientovaného merania (HDP)
- na meranie čistých disponibilných dôchodkov domácností,
  - ktoré už existujú v systéme národných účtov,
  - vystihujú blahobyť domácností vo finančných jednotkách
- Je potrebné merať dôchodky domácností:
  - Rovnako rýchlo ako HDP
  - Dôsledne merať imputované tovarov a služby domácností
- Je potrebné sledovať konvergenciu životnej úrovne

Ďakujem za pozornosť!

Kontakt na autora:

viliam.palenik@savba.sk

www.ekonom.sav.sk

Literatúra:

Páleník, V. – Petříková, K.: Meranie výkonnosti ekonomiky a bohatstvo spoločnosti. Forum Statisticum Slovacum 3/2014, s. 161-166.

Páleník, v. – Kvetan, V.: 6.5. Diskusia budúceho makroekonomického vývoja Slovenskej republiky, s. 183-189. In: Šikula, M. a kol. : Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie. ÚSSE SAV, Bratislava 2003, 382 s.

Habrman, M: Dobiehame alebo nedobiehame ten Západ? Vysvetlenie stagnujúcej konvergencie Slovenska, Komentár IFP MF SR 2018/02, 3s.